

De gebroeders.

't Zal zijn over de twee jongens, die mijn tweeden dag op hun school zoo van schrik vervulden; over den kleinen, listigen, kittigen, vluggen, en over den loggen, luien, dikken.

Ze waren broers uit een gezin van tien, elf, twaalf kinderen.

Door sterfgevallen was een hiaat in de geregeld afdalende rij der kinderen, en zoo was Kobus, de dikke, de jongste van al de grooten, en Hans, 't guitje, de slimme, de oudste van al de kleintjes.

Hans kwam 's morgens altijd net op 't nippertje en holde op zijn kousen de klas in, ging rood en hijgend zitten, met zijn heldere, blauwe oogen angstig op me, of ik niets zeggen zou.

Dan zat Kobus er al zoolang 't school voor de kinderen opengesteld was en keek niet eens op, als zijn broertje naast hem plaats nam.

Eens kwam hij over 't nippertje en toen hielp zijn angstig kijken, of ik wat zeggen zou, hem niets.

„Hans,” begon ik, „waar kom je toch zoo laat vandaan?”

„Ik moest mijn moeder helpen, juffrouw.”

„Moet je dat elken morgen dan doen?”

„Ja, juffrouw.”

„Maar Kobus is altijd flink op tijd, hoeft die niet te helpen?”

Twee antwoorden kreeg ik op deze vraag, één zijdelingsch en één rechtsstreeksch.

Het laatste was een kort: „Hij wil niet, juffrouw,” van Hans, en 't eerste een zóó verachtelijke trek op 't gelaat van Kobus, dat ik de situatie begreep.

Den volgenden dag, gedurende het koffieuurtje, dus nog vóórdat de school „open” was, hadden eenige jongens, waaronder Hans, houtskool voor me geslepen. Er lag wat stuifsel van de slijperij op den vloer en ik zei zoo tegen Hans: „Toe, ga jij eens beneden kijken, of er al een van de meisjes is, dan kan die den vloer eens wat opvegen.”

„Dat kan ik wel, juffrouw!” antwoordde Hans, blij, dat hij nog wat doen kon.

En hij, op zijn eigenaardige, veervlugge manier, de deur uit, naar 't berghok om stoffer en blik, en toen op zijn knieën aan 't vegen, met korte, handige veegjes, zoo weinig mogelijk stof makend.

„Wel Hans, dat doe je knap!” prees ik hem.

Hij hield op met vegen en richtte zich op zijn knieën overeind.

Met dat zorgzame in zijn gezichtje en houding, dat heelemaal niet hoorde bij zijn gewone manieren van clown bijna, zei hij: „'t Zou wat moois zijn, als ik het niet kon. Moeder heeft zooveel kleinen en dan moet ik 's morgens den vloer vegen. Daarom ben ik immers altijd zoo laat! En 's middags moet ik wel eens vaten wasschen en 's avonds weer, als ze der avondboterham ophebben.”

„Maar waarom vraagt je Moeder dat ook niet eens aan Kobus?”

„O die! Dat zal ze wel laten. Want dan is tie zoo kwaad, hij doet 't toch niet — eens heeftie der geslagen — 't is een kwaje! En toen vader hem een pak rammel heeft gegeven en naar de pomp heeft gejaagd, om de vaten te wasschen, toen heeft ie zoo'n grooten, rooden schotel gebroken. En moeder had geen centen voor een' nieuwe.”

Hans veegde weer. En ik, ik verkeerde in benauwde

omstandigheden. Want ik had al dadelijk antipathie opgevat tegen den groote, met zijn loerende grijze oogen, ik had er tegen gevochten, omdat 't toch niet mag, en nu voelde ik iets in me van: „Zie je, je had toch gelijk om te denken, dat 't een nare, nare jongen is.”

Nu werd 't nog moeilijker, om in mijne houding tegenover hem geen spoor te laten doorschemeren van mijn gemis aan een vonkje hartelijkheid voor hem — en ik had 't toch voor allen!

Ik heb mijn best op hem gedaan. Ik ben heel lang vriendelijk voor hem geweest, ik heb getracht, zijn vertrouwen te winnen, niets heeft geholpen. Ik heb mezelf met machtspreuken geregeerd, — en ik ben toch geëindigd een' hekel aan hem te krijgen.

Ik had Kooistra's Zedelijke Opvoeding gelezen en dweepte er mee.

En ik kende heel goed dat gedeelte: „En als het kind dan alles, alles ontbreekt, wat het sympatiek kan maken, — kunt ge dan 't medelijden niet krijgen, dat aan genegenheid zoo nauw verwant is?”

Bij de lezing ervan had ik gezegd; „Ja, dat 's waar! Zoo is 't niet mogelijk, om ooit een kind te haten. Zoo zal ik altijd voor allen liefde hebben, en allen winnen.”

Maar in den tijd dat Kobus bij me zat, dacht ik wel eens: „O, theorie en praktijk! Ik wilde juffrouw Kooistra hier hebben in mijne klas. Dan zou ik haar de omstandigheden vertellen, waaronder Kobus leeft — en die beter zijn dan de levensomstandigheden van vriendelijk, guldig, veervlug Hansje, en dan wilde ik haar mijn Kobus overdoen, en al mijne ondervindingen van hem, van zijne valscheit, zijne lamtheid, zijne erbarmelijke zelfzucht en eigenwaan; ik wilde hem voor haar zetten met den verachtelijken trek op 't gele, suffe gelaat, met den loerenden, valschen blik in zijn dofgrijze oogen — en dan wilde ik in haar hart zien.”

Op een middag komt Hans langzaam, strompelend het lokaal binnen, — veel te laat, zijn vroolijk gezichtje pijnlijk vertrokken.

„Maar Hansje, wat 's dat nu?” vraag ik medelijdend, want ik zie, dat hij 't kwaad heeft.

„Gisteren moest ik zoo'n lange boodschap doen, juffrouw, en toen is mijn voet stukgelopen — zóó'n blaar heb 'k derop, en nou doet mijn klomp me zoo'n zeer.”

Ik kijk naar Kobus' voeten, die in nette hoge laarzen steken.

„Heb je dan geen laarzen om aan te doen Hansje?”

Opeens werpt Hans zich voorover op de bank en snikt 't uit: „Nee, die heb ik niet! Die heb ik nooit, niet eens voor 's Zondags — en *hij* heeft ze altijd, *hij wil* geen klompen dragen — *hij* heeft ze altijd, hij hep erom gevloekt!”

Met een onverschillige beweging steekt Kobus zijne handen in zijne zakken, en ik zie aan zijn gezicht, dat, als hij niet op school was, hij een tergend deuntje zou gaan fluiten.

„Kom, Hansje,” troost ik, „wees dan maar blij, dat *jij* er niet om gevloekt hebt! Want die arme moeder van je heeft 't toch al zoo druk om voor al de kleintjes te zorgen — en als dan zoo'n groote jongen nog tegen haar vloekt, dan heeft ze vreeselijk verdriet, niet waar Hansje?”

Ik heb al zooveel innigheid in mijn toon gelegd als ik kan, en zie hoopvol naar het gelaat van Kobus,

of hij dan niet iets, iets gevoeld heeft van wat ik hem wil laten voelen — doch geen blos stijgt op naar dat gele gelaat, geen deemoedig neerbuigen van 't hoofd volgt — een loerende, wreede blik treft me uit de grijze oogen — hij zou me langzaam kunnen wurgen op 't oogenblik — en ik geef hem zijn blik terug, zóó, dat hij zijne oogen nederslaat.

Dat is mijn triomf, maar ik had een andere verlangd.

Hans was de jongste van de klas. Ik wist zóó goed hoe oud hij was, als ik 't van me zelf wist. Bovendien was 't erg makkelijk 'om 't te weten, want Hans was de eenige nog van elf, hoewel hij gauw twaalf jaar zou worden; al de anderen waren twaalf en dertien, velen stonden op 't punt van school te gaan.

Op zekeren morgen komen Kobus en Hans tegelijk de klas binnen, 't eerst van allen. Verwonderd kijk ik op, want samen heb ik ze nog nooit zien binnenkomen, en aan hunne houding zie ik, dat er iets op til is, de Hemel weet, wat.

Kobus heeft Hans bij den arm, zooals een agent een boosdoener opbrengt. Hij kijkt triomfeerend; zijne witte tanden glinsteren onder de grijzend opgetrokken bovenlip; hij zegt me lief lachend goeden dag. Hans kijkt bedrukt, is tweemaal zoo rood als anders, en zegt niets, zelfs geen morgengroetje.

Kobus voert Hans tot vlak voor me, zegt: „Allo!” en gaat in zijn bank zitten, handen in zijn zak, blijft grijzend lachen.

„Juffrouw,” begint Hans, „juffrouw —” hij zwijgt weer. Kobus' gelaat wordt dreigend, doch hij ziet, dat ik zal gaan spreken en houdt zijn mond.

„Wel Hans, zijn we verlegen vanmorgen, jongen?”

Hij kijkt me niet aan en gooit er opeens zijn zinnen uit, prevelend en gejaagd, — „Juffrouw, overmorgen wor ik dertien — en dan ga ik van school af.”

Even aarzel ik, of 't kind zich ook vergist zal hebben, — dan combineer ik alles; Kobus' grijnslach, zijn' dreigenden blik, zijn opbrengen van Hans, en diens verlegenheid — en ik voel me inwendig verstarren van verontwaardiging over zulk eene laaghartige comedie, waarvan kleine Hans het slachtoffer is.

„Hansje”, zeg ik, zoo bedaard en kalm als men dat juist kan zijn met zoo'n groote bedwongen verontwaardiging in zich. „Denk je nu waarlijk, dat ik me zoo zou laten beetnemen? Weet je dan niet, dat je bijna tegelijk met mijn broertje jarig bent, en dat die ook twaalf jaar wordt?”

Geen antwoord, doch langzaam vullen Hans' heldere blauwe oogen zich met tranen. En daar zegt Kobus, alsof hij ongeduldig wordt, dat ik bij eene zoo onbetekenende zaak zoolang stil sta:

„Dertien jaar wordt ie.”

„Zwijg jij, en heb 't hart nog één woord te zeggen.”

Mijn eigen woorden blijven hangen, in 't lokaal, met bitsen, harden klank. En toch heb ik geen spijt, dat ik zóó die woorden gezegd heb. — Nu wend ik me weer tot Hans:

„Toe Hans, zeg 't me nu eens: Hoe oud wordt je den vijf-en-twintigsten April?”

Hij wil een plotseling antwoord geven, doch de grijze, valsche oogen verlammen zijn' wil.

Even zwijgt hij. Dan klinkt 't benauwd: „Dertien jaar.”

De zaak wordt ernstig. 't Is de situatie, die men vaak in de gerechtszaal aantreft, de een liegende, louter omdat de ander 't stilzwijgend eischt.

Ik wil met Hans buiten 't lokaal gaan, als juist mijn patroon binnenkomt. In korte woorden zet ik hem de zaak uiteen, laat ten overvloede mijn lijstje met de geboortejaren zien, dat ik van de officiële lijst heb overgenomen, en nu spreekt meneer Kobus een paar hartige woorden toe, hem uitleggende, wat uit zoo'n soort bedrog kan voortvloeien — doch ik hoor 't niet meer, ik heb Hans buiten 't lokaal gebracht en zeg weer: „Hansje, hoe oud wordt je vijf-en-twintig April?”

Daar werpt hij zich tegen me aan, met zijn gelaat in mijn groot, wijd schoolschort en snikt: „Twaalf jaar, twaalf jaar, maar vader en Kobus wouwen 't, dat ik het zei, want dan moet ik naar een' baas — en nou zellen ze me zoo slaan.

Ik troost hem en stel hem gerust, door te beloven, dat ik zijn' vader bij den bovenmeester zal sturen, dan zal die vertellen, dat Hans geen schuld heeft aan 't mislukken van de innige stommiteit van Hans zijn vader.

Nog schoksnikkend zet Hans zich neder naast Kobus, wiens gelaat vertrokken is van stille woede.

Il faut finir par un coup de tonnerre!

Ja met een donderslag zal dit eindigen. Ik ga vertellen van den eenigen keer in den ganschen tijd van mijn onderwijzeres-zijn, dat ik in kokende woede geraakte, — mijn zelfbeheersching totaal verloor en toch was een *kind* de oorzaak hiervan.

Een maand of drie waren verlopen na het voorgaande. Kobus was al dien tijd geweest, die hij was, doch er was niets bijzonders voorgevallen.

Hans had zijn twaalfden verjaardag gevierd en den dag daarna had hij met bijzondere intonatie gezegd: „Juffrouw, daar ben ik weer,” en ik voelde onder die paar woordjes door zoiets van: „'t Had niet veel gescheeld, of ik was er niet geweest, en nu ben ik u dankbaar, dat ik er toch nog ben.”

Op zekeren middag, lang voor schooltijd, want ik zat nog mijn boterham op te eten, hoorde ik een onbestemd gerucht, een geluid, waaraan ik geen' naam kon geven. Ik deed de deur van mijn lokaal open en luisterde.

En daar hoorde ik een ver verwijderd gebrul, dat mij 't bloed naar 't hart terugjoeg.

Groote God, wat gebeurde daar beneden? 't gebrul had niets menschenlijks meer en ik kon aan niets anders denken, dan aan afgrijselijke wonden.

Daar naderden vlugge schreden op de trap en ik klemde mijn handen om de deurknop van vreeselijken angst, want ik voelde, ja, die schreden moesten mij gelden — wat beneden geschiedde, ging mij aan.

Een kweekeling rende me tegemoet. „Juffrouw, of u gauw beneden komt, een jongen uit uw klas heeft een zenuwtoeval.”

Ik ging naar de trap en mijne knieën knikten. Droog en schroeiend voelde ik mijn keel, strak en koud mijn wangen en zoo kwam ik in de benedengang, waar 't gebrul me plotseling luid in de ooren klonk.

't Kwam uit de vestibule. Nog, terwijl ik dit schrijf, voel ik den ontzettenden, verderenden angst, waarmee ik den hoek omsloeg en dus den armen lijder zou zien — en ik ging den hoek om.

En ik zag op de gangmat, voorover, Kobus liggen, trappend en slaand, brullend als een bezetene, en ik zag vijf, zes van mijn collega's om hem heen, angstig neergebogen, één trachtend zijn armen vast te houden, één met een kroes water.

En ik zag opeens — of was het intuïtie — dat alles ellendige komedie was, dat mijn collega's, zich daar angstig maakten, omdat meneer Kobus een driftbui had, waar ik hem niet toe in staat had gerekend.

En toen rees er in mij op een woede, zóo groot, zóo brandend, dat God me bewaar' voor nog eens zóo'n woede. Ik vergat alles, alles, redeneeringen, de tegenwoordigheid van anderen, de mogelijkheid van eene nederlaag — ik vloog op den liggenden jongen toe, greep hem met de eene hand in de kraag van zijne blouse, sloeg hem met de andere links en rechts om het hoofd en schreeuwde: „Opstaan! Dadelijk! Wát wou jij?”

Daar rees het groote, logge lichaam op met de bewegingen van den aap-luiaard, die zich haast, — daar zag ik zijn gezicht, besmeerd met wat op de mat had gelegen, daar wou hij tegen den muur gaan staan, met zijn hoofd op zijn arm en begon hij: Juffrouw — ik —”

Doch ik greep hem bij den arm, rukte de voordeur open en snauwde: „Geen woord — eruit — gauw! En met een harden duw stond hij op de speelplaats — de deur viel dicht.

De gansche verandering van tooneel had geen minuut gekost. Vreemd leek de stilte, het brullend geluid klonk me nog in de ooren.

Uitgeput van mijne woede leunde ik tegen den muur.

Om mij heen klonken de verwonderde stemmen van mijn collega's, die een zenuwtoeval zoo gauw zagen genezen — ik stak mijn hand uit naar den beker, voor den armen lijder bestemd en dronk, want ik had 't nodig.

Toen, alleen even antwoordend: „Ik ken hem wel!” op hun verwonderde uitroepen, hoe ik toch zoo doen kon, ging ik langzaam de trap op, viel ik neer op een stoel bij mijn tafel, met mijn hoofd op mijn armen, en dacht na.

Ik had geslagen en gestompt — en ik had er geen berouw van! En achteraf beschouwd, bleek 't te zijn, wat juist nodig was.

Toe, schrijf me nu maar geen brieven, dat ik 't zus had moeten aanleggen, of zoo, zooals ik weleens gemerkt heb, dat men doet, als hier of daar de mensch in zijn oerstaat te voorschijn is gekomen, na alle kluisters van beschaving, opvoeding, redeneering, te hebben verbroken.

Want, weer in mijn ouden toestand, teruggekeerd, kan ik ook die brieven schrijven!

Een half uur later „ging de school open” en traden mijn kinderen de klasse binnen.

Ze fluisterden onder elkaar, ze keken naar de deur, of ze iemand verwachtten.

„Zou die nog komen?” hoorde ik er een.

Juffrouw, had U gedacht dat Hans zóo sterk was? Hij kon Kobus heelemaal alleen an — en hèt 't gewonnen.”

Ah! Meneer Kobus had dus zijn „grant” niet kunnen halen, vandaar de driftbui.

„Waarom vochten ze?” vroeg ik.

„Kobus had Hans een stomp gegeven, toen die vaten waschte bij de pomp, en toen brakken ze —”

Daar kwamen Hans en Kobus binnen. De een triomfeerend met vuurroode wangen en een zenuwachtig lachje, de ander bleek in stille, dolle woede, de oogen half dichtgeknepen.

Hij wierp zich in de bank neer, met 't hoofd in zijn handen, de ellebogen ver vooruit op 't tafelblad — en ik liet hem stil zitten.

Den volgenden morgen kwam hij niet. „Kobus is van school af, juffrouw”, zei Hans en ik hoorde een toontje van opluchting en blijdschap in zijn stem.

Hij was al veertien, dus hij was volmaakt in zijn recht.

Ik weet niet, hoe 't verder met hem afgelopen is, en ik ben er niet benieuwd naar.

Hij behoort tot mijne treurige herinneringen uit dat tijdperk — ik ga me gauw weer aan de heerlijke verkwikken!

NANNIE VAN WEHL.

J. D. Emeis.

(Bij het portret.)

„De vermoedelijk oudste dienstdoende onderwijzer in ons land, de heer J. D. EMEIS, eerste onderwijzer aan school No. 3 te Gouda, heeft tegen Mei a.s. zijn ontslag aangevraagd”, zoo las men dezer dagen. „In het geheel heeft hij ruim 64 jaren het onderwijs gediend.”

Vier en zestig jaren! Wie gevoelt geen bewondering voor den grijsaard, die zóo lang zijn jeugd behield en al werkende de gebreken des ouderdoms niet gevoelde?

Deze nestor onder ons verdient te worden gehuldigd, en niet door zijn collega's alleen! Laat hij, de 81-jarige, aan den avond zijns levens mogen onder vinden, dat ijverige plichtsvervulling nog altijd wordt gewaardeerd; zijn afscheid van het onderwijs moge zóo zijn, dat hij in de jaren van rust, — waarvan er, naar wij hopen, nog vele zullen volgen, — hierin steeds het bewijs zal zien, dat buitengewone verdiensten op bijzondere wijze worden erkend!

J. D. EMEIS werd 11 December 1823 geboren. Na van zijn veertiende jaar kweekeling te zijn geweest, behaalde hij 23 April 1840 zijn akte als onderwijzer van den vierden rang. Door bijzondere omstandigheden ging hij pas vijf maanden later (26 September) in betrekking te Sliedrecht. Daar werd hij gedurende vier jaren gevormd tot een goed practisch onderwijzer. Van een theoretische opleiding heeft EMEIS zeer weinig kunnen genieten. Alleen de boeken zijns vaders (de vader was boekhandelaar) verschafften hem de noodige kennis voor de examens voor den derden en den tweeden rang.

Van Sliedrecht vertrok hij naar Heerjansdam; daarna was hij achtereenvolgens werkzaam te Hazerswoude, Vlaardingen, Lekkerkerk, Albasserdam, Emmikhoven en Vlaardingen (2e maal). Op 1 April 1854 aanvaardde hij zijn betrekking te Gouda en daar werkt hij nóg.

Wat is er in dien tijd al niet om hem heen veranderd! Met nieuwe wetten kwamen nieuwe toestanden. En niet enkel het onderwijs wijzigde zich, ook de collega's in zijn omgeving onder wier leiding hij arbeidde, of met wie hij samenwerkte, bleven niet dezelfde: zoo wisselde zijn school driemaal van hoofd, en groot is het getal onderwijzers, die hij zag komen en gaan.

In 1890 vierde hij zijn *vijftigjarig* feest als onderwijzer, waarbij het hem niet ontbrak aan hartelijke deelneming; en tien jaar later, September 1900, viel hem bij zijn *zestigjarig* jubilé de eer te beurt, door H. M. de Koningin met de Gouden Medaille van Oranje-Nassau begiftigd te worden, een onderscheiding door EMEIS zeer op prijs gesteld.

Het verheugt ons zijn portret te kunnen opnemen, en wij brengen hem, die ons in staat stelde bovenstaande bijzonderheden mede te deelen, onzen hartelijken dank.